

## KOMENTÁŘ K ZÁKLADNÍM VÝSLEDKŮM SLDB 2011 V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

**Definitivní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2011 jsou poprvé zpracovány podle místa obvyklého bydliště sčítaných osob. Při porovnávání s předchozími sčítáními je nutno mít na zřeteli, že údaje tedy nejsou plně srovnatelné.**

Místo **obvyklého pobytu** je místo, kde osoba obvykle tráví období svého každodenního odpočinku (bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest, pobytu ve zdravotnickém zařízení apod.) a kde je členem konkrétní domácnosti. Toto místo uvedly sčítané osoby na sčítacím formuláři; vyhodnocovány ale byly i další informace o faktickém bydlišti před rokem, údaje o místě trvalého pobytu (v případě cizinců přechodného pobytu, dlouhodobého pobytu, nebo povoleného pobytu azylanta) a místě sečtení.

Výsledky několika předchozích sčítání (SLDB 1961 až 2001) byly zpracovány podle **místa trvalého pobytu**, tedy podle pobytu úředně hlášeného, a to bez ohledu na to, kde osoba skutečně bydlela nebo kde byla sečtena.

### OBYVATELSTVO

V Moravskoslezském kraji mělo k 26. 3. 2011 obvyklý pobyt 1 205 834 obyvatel, z toho s trvalým pobytem to bylo 1 195 219 osob. Moravskoslezský kraj zaujímal s podílem 11,6 % třetí místo v České republice za krajem Středočeským a Hlavním městem Praha. Žen bylo k rozhodnému okamžiku sčítání 619 345, což je 51,4 % všech obyvatel kraje. Naprostá většina obyvatel (99,1 %) má v kraji zároveň i trvalý pobyt, 0,7 % – v absolutním počtu 8,7 tisíc osob – představují cizinci s povolením k dlouhodobému pobytu. V Moravskoslezském kraji jich je téměř polovina v městě Ostravě.

Bruntál je okres Moravskoslezského kraje s nejnižším počtem obyvatel (92 693, podíl na kraji 7,7 %), naopak s nejvyšším počtem 326 018 obyvateli je Ostrava-město (podíl na kraji 27,0 %). V Moravskoslezském kraji je 14 obcí s počtem obyvatel do 200, z nich nejmenší je obec Nová Pláň s 52 obyvateli, dále Dlouhá Stráň s 81 obyvateli a obec Rusín se 132 obyvateli, všechny obce se nacházejí v okrese Bruntál. Naopak v kategorii 100 000 a více obyvatel je pouze statutární město Ostrava s počtem obyvatel 296 224, a v kategorii 50 000 – 99 999 obyvatel to jsou statutární města Havířov s 76 694 obyvateli, Opava s 58 351 obyvateli, Karviná s 56 897 obyvateli a Frýdek-Místek s 56 356 obyvateli.

Zajímavým ukazatelem je podíl „rodáků“ – osob, které se narodily ve stejné obci, v níž mají současný obvyklý pobyt. V Moravskoslezském kraji činil tento podíl 51,5 %. V České republice je to jen necelá polovina (47,1 %). V rámci okresů Moravskoslezského kraje je nejvyšší podíl „rodáků“ v okrese Opava 56,1 % a Ostrava-město 54,8 % a nejnižší v okrese Bruntál 44,6 % a Karviná 47,7 %.

Podle státního občanství žilo v Moravskoslezském kraji k 26. 3. 2011 nejvíce občanů ČR, a to 1 177 367, tj. 97,6 % všech obyvatel kraje s obvyklým pobytem. Ze zbývajících počtu bylo nejvíce občanů ze Slovenska 5 823, Polska 4 261 a Vietnamu 4 016.

Věková struktura obyvatelstva potvrzuje trend postupného stárnutí populace. Podíl osob v produktivním věku (15–64 let) představuje 69,6 % obyvatelstva. Počet osob v poproduktivním věku (65 a více let) v roce 2011 převažoval nad dětskou složkou populace (0–14 let). K 26. 3. 2011 bylo v Moravskoslezském kraji 189 tisíc osob ve věku 65 a více let, což představuje 15,7 % populace, počet dětí do 14 let dosahoval 173 tisíc, tj. 14,4 %. Index stárání za kraj činil 109. Z pohledu na velikostní skupiny obcí podle počtu obyvatel zjistíme, že již v obcích nad 2 000 obyvatel vždy převažuje počet obyvatel poproduktivního věku nad obyvateli věku předproduktivního. Pouze u dvou okresů Moravskoslezského kraje je vyšší počet dětí do 14 let než u obyvatel starších 65 let, jsou jimi okresy Bruntál a Nový Jičín. Nejvyšší index stárání je v okrese Ostrava-město a Karviná.

Struktura obyvatel podle rodinného stavu je u mužů a žen odlišná. Mezi muži je největší skupina svobodných (44,6 %), podíl ženatých je o něco nižší (43,2 %). Následuje skupina rozvedených, která se podílí počtem osob na celkovém počtu mužů 9,5 % a ovdovělých je jen 2,6 %. U žen je největší skupina vdанých (40,8 %), následuje skupina žen svobodných (34,8 %), ovdovělých (12,6 %) a nakonec rozvedených (11,7 %). Počet ovdovělých žen v populaci je, vzhledem k jejich vyšší naději dožití, 5krát vyšší než počet ovdovělých mužů. Dále je třeba konstatovat, že rozdíl mezi součtem za jednotlivé kategorie a celkovým počtem jak u mužů, tak i u žen představuje počet osob s nezjištěným rodinným stavem a také osob s registrovaným partnerstvím. Stejná struktura podle rodinného stavu jako v našem kraji je i za celou republiku. V některých okresech kraje se liší struktura obyvatel podle rodinného stavu proti kraji. V okresech Frýdek-Místek a Opava je podíl ženatých mužů větší než podíl svobodných a v okresech Bruntál a Ostrava-město je podíl žen rozvedených vyšší než ovdovělých.

Z celkového počtu 1 032 tisíc obyvatel ve věku 15 a více let Moravskoslezského kraje je nejpočetnější skupina (více než 362 tisíc) se střední školou včetně vyučených bez maturity (podíl na celkovém počtu obyvatelstva ve věku 15 a více let představuje 35,1 %). Dlouhodobě roste zastoupení lidí s vyššími stupni vzdělání. Osoby s úplným středním vzděláním s maturitou, nástavbovým studiem a vyšším odborným vzděláním představovaly 29,4 % všech obyvatel ve věku 15 a více let. Vysokoškolsky vzdělaných osob bylo více než 116 tisíc (podíl 11,2 %). Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je v okrese Ostrava-město (14,4 %) a nejnižší v okrese Bruntál (7,6 %).

Přibližně polovinu populace (576 tisíc osob) představují osoby ekonomicky aktivní, z nich bylo v době sčítání přes 71 tisíc nezaměstnaných. Z více než 504 tisíc osob, které měly práci k datu sčítání, pracovaly čtyři pětiny v postavení zaměstnance a cca 51 tisíc jako osoby samostatně výdělečně činné. Sečteno bylo více než 574 tisíc ekonomicky neaktivních osob (především nepracující důchodci a děti). Podle klasifikace odvětví CZ-NACE byl nejvyšší podíl zaměstnaných v průmyslu (30,1 %) a pak ve velkoobchodě a maloobchodě, opravě a údržbě motorových vozidel (10,0 %). U poměrně vysokého podílu osob (9,8 %) však údaje související s ekonomickou aktivitou zůstaly nezjištěny.

Zjištěné údaje o národnostním složení obyvatelstva byly více než v minulých sčítáních ovlivněny skutečností, že otázka na národnost byla dobrovolná, více než 285 tis. (23,7 %) obyvatel Moravskoslezského kraje totiž využilo možnosti svou národnost neuvést. V ČR to byla plná čtvrtina obyvatel. K nejčetnější – české národnosti – se přihlásilo 766 tisíc obyvatel, tedy 63,5 % populace. V moravských krajích obyvatelé deklarovali ve větší míře než v českých krajích národnost moravskou a slezskou. V Moravskoslezském kraji se více než 46 tisíc obyvatel přihlásilo k národnosti moravské a 11 tisíc k národnosti slezské, což dohromady představuje 4,8 % obyvatel Moravskoslezského kraje. V rámci ČR deklarovalo slezskou národnost jen 12,2 tisíc obyvatel, z nichž více než 90 % žije v Moravskoslezském kraji. K dalším početným národnostem v Moravskoslezském kraji patří národnost polská (28 tisíc), slovenská (26 tisíc) a vietnamská (téměř 2 tisíce).

Ještě více respondentů ponechalo bez odpovědi další dobrovolnou otázku na náboženskou víru, a to téměř 528 tisíc, tj. 43,8 % obyvatelstva Moravskoslezského kraje. Třetina všech obyvatel (53,7 % ze zjištěných odpovědí) uvedla, že jsou bez náboženské víry, přibližně čtvrtina obyvatel je věřících. Z tohoto počtu se 223 tisíc osob, tedy asi 18,5 % populace (třetina těch, kteří na otázku odpověděli), hlásí k některé konkrétní církvi, náboženské společnosti nebo směru. Největší část se hlásí k Církvi římskokatolické – více než 159 tisíc věřících. U ostatních církví se počty věřících pohybují v řádu tisíců. Další nejpočetnější je Slezská církev evangelická augsburského vyznání (7,8 tisíc), Evangelická církev augsburského vyznání v České republice (4,7 tisíc) a Českobratrská církev evangelická (4,6 tisíc). Podíl věřících je zpravidla vyšší v menších obcích. Nejvyšší podíl věřících hlásících se k církvi či náboženské společnosti na obyvatelstvu celkem je v okrese Opava (27,6 %) a Frýdek-Místek (26,7 %). Věřících nehlásících se k žádné církvi ani náboženské společnosti bylo v Moravskoslezském kraji 91,3 tisíc osob (7,6 %) a v ČR 705,4 tisíc osob (6,8 %).

## DOMY

Z pohledu definitivních výsledků sčítání k 26. březnu 2011 bylo v Moravskoslezském kraji sečteno celkem 195 670 domů, tj. staveb určených primárně k bydlení, popř. i k jiným účelům, pokud v nich existoval alespoň jeden byt (např. škola s bytem).

Z uvedeného celkového počtu domů bylo 175 601 domů (tj. 89,7 %) obydleno (byla v nich alespoň jedna osoba s obvyklým pobytem). Převážná část obydleného domovního fondu je tvořena rodinnými domy (84,0 %). Zhruba 14,3 % obydlených domů jsou bytové domy a zbytek pak ostatní budovy. Největší podíl rodinných domů z obydlených domů je v okrese Opava (90,8 %), poněkud menší pak v okresech Frýdek-Místek (90,7 %) a Nový Jičín (88,1 %). Naopak bytové domy jsou více rozšířeny v okresech Ostrava-město (24,7 %) a Karviná (21,4 %). Na Bruntálsku představují rodinné domy 82,4 % obydlených domů a bytové domy 15,6 %; je zde největší podíl neobydleného domovního fondu (21,5 %).

Přírůstek obydlených domů v minulém desetiletí byl více než dvojnásobný oproti předchozímu desetiletí a nárůst počtu obydlených domů za toto období byl zaznamenán ve všech správních obvodech obcí s rozšířenou působností. Minimální úbytek obydleného domovního fondu byl v posledním desetiletí zaznamenán jen v malých obcích (200 až 499 obyvatel).

Privatizace domovního fondu se projevila ve změně podílů vlastnických forem obydlených domů. Více než čtyři pětiny domů v Moravskoslezském kraji je nyní ve vlastnictví fyzické osoby. Obcím popř. státu a bytovým družstvům zůstává jen po cca 3 % z obydlených domů a cca 6 % domů je v majetku spoluvlastníků bytů. Větší podíl domů ve vlastnictví obce či státu je na Bruntálsku (6,0 %), v okresech Ostrava-město (5,1 %) a Karviná (4,5 %).

Téměř polovina domů byla vystavěna popř. zásadně rekonstruována v období do roku 1970 a v dalších desetiletích se výstavba domů zpomalovala. Zatímco v letech 1971–1980 se vystavělo 27,9 tisíc domů,

v devadesátých letech to bylo jen 18,3 tisíce domů. V poslední dekádě se počet nově vystavených domů opět zvýšil na 19,2 tisíce domů. V současné době se průměrné stáří domů v Moravskoslezském kraji pohybuje kolem 45 let v případě rodinných domů a 51 let u bytových domů. Rodinné domy jsou nejstarší v malých obcích do 200 obyvatel (v průměru cca 59 let), bytové domy pak ve větších městech od 20 do 50 tisíc obyvatel (v průměru cca 55 let). Z okresního pohledu jsou nejstarší rodinné domy na Bruntálsku (cca 55 let), bytové domy pak na Opavsku (téměř 57 let).

Největší podíl domů (58,6 %) jsou domy s jedním bytem, se dvěma až třemi byty je 27,8 % domů a se čtyřmi a více byty je 13,5 % obydlených domů. Převážná část domů je nízkopodlažních – maximálně dvě podlaží má 82,9 % obydlených domů. Výškových domů (5 a více podlaží) má 4,2 % domovního fondu (absolutně i relativně nejvíce v okresech Ostrava-město a Karviná).

Na výstavbu více než 86 % obydlených domů byly použity cihly, kámen, popř. tvárnice, 6,6 % domů je panelových. Na vodovodní síť je napojeno 93,6 % všech obývaných domů, podobně vysoké procento (88,1 %) domů má ústřední vytápění a 71,7 % je vybaveno plynem. Podíl domů napojených na kanalizační síť je ale výrazně nižší – jen 44,8 %. Největší podíl domů napojených na kanalizaci má Ostrava-město (57,3 %), nejnižší poněkud překvapivě okres Frýdek-Místek (31,2 %), přitom právě v tomto okrese se realizovala v největším rozsahu výstavba nových domů (popř. zásadní rekonstrukce) za posledních dvacet let.

Drtivá většina z 19 976 neobydlených domů jsou rodinné domy. Z nich 6 339 (cca jedna třetina) slouží k rekreaci, další pak nejsou obývané pro nezpůsobilost k bydlení, popř. proto, že procházely přestavbou. Nejvíce neobydlených domů sloužících k rekreaci je v podhorských oblastech na Bruntálsku (2 227) a Frydecko-Místecku (1 697).

## **BYTY**

K datu sčítání bylo na území Moravskoslezského kraje zjištěno celkem 532 334 bytů, z toho 480 158 bytů bylo klasifikováno jako byty obydlené. Většina (61,1 %) obydlených bytů se nachází v bytových domech (v celé ČR jen 55,0 %), 38,0 % bytů je součástí rodinných domů. Obsazenost bytů je větší v rodinných domech, protože v těchto bytech bydlí téměř 44 % všech obyvatel kraje.

Právní důvody užívání bytu zaznamenaly především v posledním desetiletí výraznou změnu. Poměrně značně se zvýšil podíl bytů v osobním vlastnictví na úkor bytů nájemních. Nicméně největší část (30 %) bytového fondu je ve vlastních domech, dalších téměř 30 % jsou byty nájemní, cca 16 % zůstává v družstevním majetku a již 13,3 % jsou byty v osobním vlastnictví (v celé ČR už jedna pětina).

Průměrný byt má 3,6 obytných místností s plochou větší 8 m<sup>2</sup> (včetně kuchyní). Největší podíl (29,2 %) mají byty se čtyřmi místnostmi, 27,0 % bytů je se třemi místnostmi a jen 4,9 % bytů má jednu obytnou místnost. Velikostně nadstandardní byty s pěti a více místnostmi nad 8 m<sup>2</sup> tvoří 18,5 % bytového fondu, jsou převážně v rodinných domech.

V jednom bytě bydlí průměrně 2,5 osob, což je zhruba stejně jako v ostatních krajích ČR – výjimku tvoří snad jen Praha s počtem 2,2 osoby na jeden byt. Největší počet bytů (144 218, tj. 30,0 %) je obydlen dvěma osobami. Téměř stejný počet bytů je obýván jen jednou osobou (141 671, tj. 29,5 %). Jen 2,7 % bytů je obýváno 6 a více osobami.

Z pohledu technické vybavenosti obydlených bytů bylo zjištěno, že vlastní koupelnu, popř. sprchový kout, vodovod i s teplou vodou, splachovací záchod má cca 93 % všech obývaných bytů. Necelé tři čtvrtiny bytů jsou napojeny na kanalizační síť, téměř celá zbývající část vlastní žumpu (jímku). Plyn je zaveden do 77,2 % obývaných bytů (v celé ČR jen do 62,2 % bytů).

Převážná část bytového fondu v Moravskoslezském kraji je vytápěna ústředním topením (88,9 % – v celé ČR jen 80 %). Zbývající část je zhruba z jedné poloviny vytápěna etážovým topením (s kotlem v bytě) a z druhé poloviny kamny. Vzhledem k vysoké urbanizaci části území kraje je 44,7 % bytů vytápěných dálkově z kotelny umístěné mimo dům. Pokud jde o další druhy energie používané k vytápění, tak definitivní výsledky ukazují na snížení podílu vytápění plynem na současných 31,5 % bytů i elektřiny na 3,1 % bytů. Zřetelně rovněž klesá zájem o topení pevnými palivy (uhlí, koks apod.), když v současnosti se takto vytápí jen 6,0 % bytů. Zvýšil se naopak podíl bytů vytápěných dřevem na 5,3 %.

## **DOMÁCNOSTI**

V celé České republice bylo k datu 26. 3. 2011 sečteno celkem 4 375 122 hospodařících domácností, v Moravskoslezském kraji to bylo 507 608. Nerodinné domácnosti představovaly v kraji celkem 36,4 % všech domácností. Rozhodující část z nich (88,3 % z nerodinných domácností) byly domácnosti jednotlivců, ostatní pak vícečlenné nerodinné domácnosti. Největší podíl nerodinných domácností (47,3 % všech hospodařících domácností) se objevuje v Hlavním městě Praze a obecně tento podíl roste s velikostní skupinou obcí, za

kteřou je zjiřřován. V Moravskoslezském kraji se tento podíl nijak nevymyká obvyklému průměru dosahovanému i v jiných krajích.

Domácnosti tvořící rodinu (úplnou i neúplnou) představují 63,6 % všech hospodařících domácností kraje. Převážná většina z nich jsou domácnosti, ve kterých hospodaří jedna rodina, pouze 2,2 % rodinných domácností se skládá ze dvou a více hospodařících rodin. Základním typem hospodařící jednorodinné domácnosti v Moravskoslezském kraji je manželský pár (69,6 %), podobně je tomu i v průměru za celou Českou republiku.

Podíl neúplných rodinných domácností (bez i se závislými dětmi) představuje v kraji 13,6 % všech domácností (po Karlovarském a Ústeckém kraji je třetí nejvyšší). Rovněž podíl neúplných domácností se závislými dětmi 7,4 % je nadprůměrný a v mezikrajském srovnání se ocitá na stejném místě.

Rozhodující část hospodařících domácností bydlí v bytech. Mimo byt hospodaří v rámci České republiky 1,2 % všech domácností, při tom v Moravskoslezském kraji pouze 0,7 %, což představuje nejmenší podíl mezi všemi kraji České republiky. V kraji bylo zjiřřeno také 526 domácností hospodařících v různých zařřízeních, což je naopak absolutně i relativně nejvíce ve srovnání s ostatními kraji České republiky.

V Moravskoslezském kraji tvoří hospodařící domácnost v průměru 2,3 osoby. To odpovídá průměrné velikosti domácnosti za celou Českou republiku, přitom výrazněji nižší průměrný počet členů domácností zaznamenáváme v hlavním městě Praze (2,1), naopak viditelně nadprůměrný počet členů domácností mají hospodařící domácnosti na Zlínsku a Vysočině.

**Podrobnější analýza dat SLDB 2011 i dlouhodobého vývoje bude zpracována v analytické publikaci, která bude ve všech krajích vydána na konci zářří 2013.**